

Türk öğrenciler arasında dil kullanımı, tercihi ve Türkçe'nin Hollanda'daki gücü

Yrd. Doç. Dr. Kutlay Yağmur
Dilbilim Bölümü, Tilburg Üniversitesi, Hollanda

Dilin Kaderi Halkın Kaderidir
Kırgız Atasözü

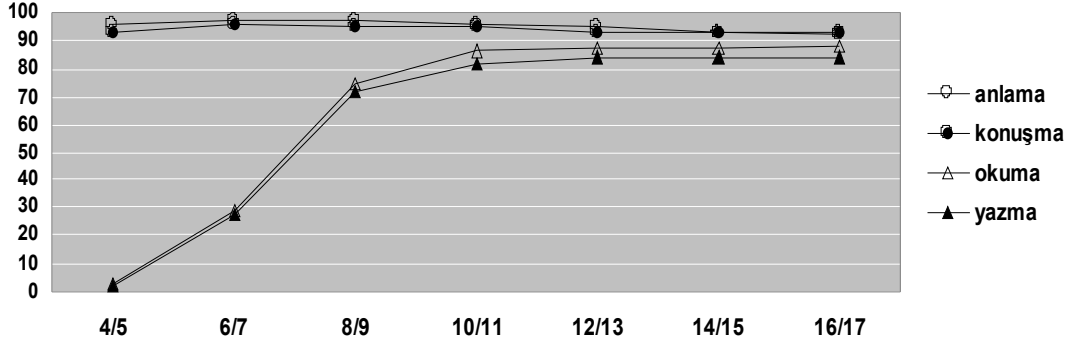
Giriş

Anadili eğitiminin okullardan kaldırılması kabul edilemez. Bu eğitimi Hollanda Eğitim bakanlığı yapmazsa biz Türk toplumu üyeleri olarak yaparız. Ancak eğitim bir birliktelik ister. Uzun vadede Türkçe eğitimi veren farklı gruplar oluşur ve bu gruplar denetlenemez bir şekilde belli ideolojiler doğrultusunda eğitim vermeye başlayabilirler. Bu hem yavrularımıza hem de eğitimin temel ilkelerine haksızlık olur. Bu tehlikenin bilincinde olmayan sığ görüşlü Hollandalı politikacılar hem Türk toplumuna hem de Hollanda toplumuna çok büyük haksızlık ettiklerinin bilincinde bile değiller. Bu konuyu bir başka yazıda ele almak üzere Türkçe'nin Hollanda'daki ciddi gücünden bahsetmek istiyorum. Prof. Dr. Mehmet Akşit beyin yazısında yaptığı gözlemleri araştırmalarımız bir yerde onaylamış oluyor. Hollanda genelinde yaptığımız çok geniş kapsamlı bir araştırmanın Türk grubu ile ilgili sonuçlarını burada kısaca sunmak istiyorum. Araştırmanın tamamını ve göçmen dilleriyle ilgili bir çok konuyu *De Andere Talen van Nederland: thuis en op school* başlıklı kitapta bulabilirsiniz. Kitap Tilburg Üniversitesi araştırmacıları (G. Extra, R. Aarts, T. v.d. Avoird, P. Broeder, ve K. Yağmur) tarafından hazırlanmış ve Coutinho yayınevi tarafından basılmıştır (2002). Söz konusu kitap alanında ilktir ve “eğitimde geri kalmışlık”, “anadili Hollandaca öğretimine engeldir”, “iki dillilik” gibi çarpıtılmış konularda bilimsel gerçekler sunmaktadır. Burada sunulan yazı Hollanda Türk gençliğinin kültürel ve dilsel gücü konusunda önemli bilgiler sağlamaktadır.

Türkçe'nin Hollanda'daki gücü

Bu bölümde Türk göçmen çocuklarının dil kullanımı doğrultusunda Türkçe'nin Hollanda'daki genel görünümü sunulacaktır. Araştırmada 4 ve 17 yaş grupları arasında toplam 8686 öğrenci katılmıştır. Veri tabanı bir çok Hollanda kentini temsil etmektedir.

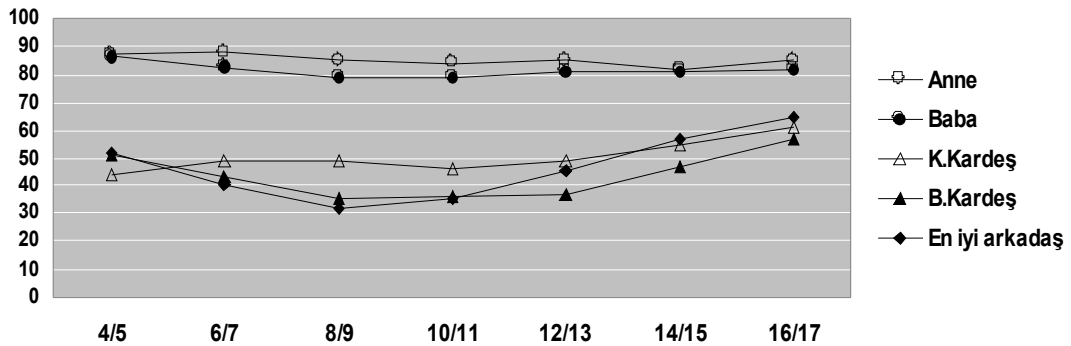
Hollanda'daki Türk öğrencilerin dil kullanımı

Figür 1: Türk öğrencilerin dil becerileri

Yukarıdaki figür incelendiğinde tüm yaş gruplarındaki öğrencilerin anlama ve konuşma becerilerinin %90'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Okuma yazma becerileri nispeten düşük olsa da diğer gruplarla kıyaslandığında Türk öğrencilerin dil becerileri oldukça yüksek çıkmaktadır. (Öğrencilerin haftada sadece bir buçuk saat Türkçe eğitimi aldığını düşünürsek burada sunulan oranların mükemmel olduğu düşünülebilir.) Eğer öğrenciler okulda Türkçe eğitimi alıyor olmasaydı okuma yazma becerilerinin bu denli yüksek olması kesinlikle mümkün olmayabilirdi. **Aynı şekilde gelecek yıllarda okullarda Türkçe öğretimi devam etmezse, Türk çocuklarının okuma-yazma becerilerinde büyük bir düşüş olması kaçınılmazdır.** Çünkü okuma-yazma becerisi geliştirmeyen öğrenciler zamanla Hollandacanın mutlak hakimiyeti altına girecekler ve uzun vadede ana dilinin körelmesi kaçınılmaz olacaktır.

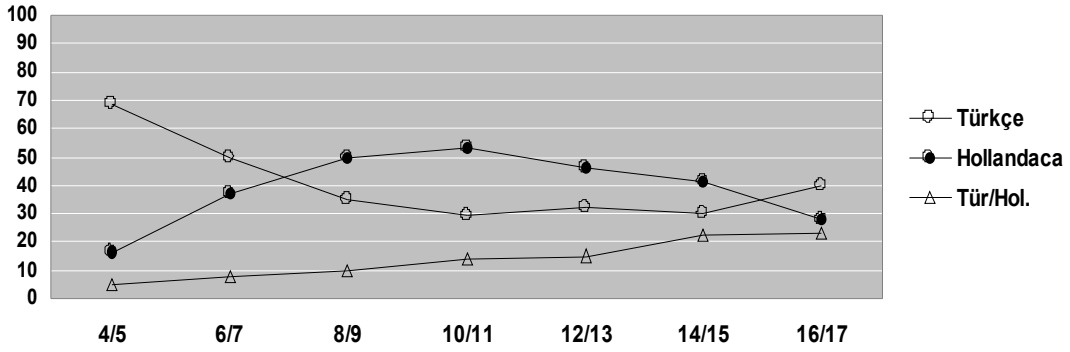
İkinci figürde Türk öğrencilerin anne-baba ve kardeşlerle Türkçe konuşma oranları sunulmaktadır. Ana dilinin korunumu ile ilgili literatür incelendiğinde ana dilinin evin dışında değişik alanlarda da kullanılıyor olması, dilin ikinci dil ortamında yaşayabilmesi için çok önemlidir. Batı Avrupa'daki Türklerin toplumsal dayanışması oldukça güçlüdür. Türk gruplar kendi aralarında sürekli irtibat içinde oldukları için Türkçe bir çok alanda yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu da Türkçe kullanımının sadece evle sınırlı olmadığını göstermektedir.

Figür 2: Türk öğrencilerin dil kullanımı

Yukarıdaki figürden de anlaşıldığı üzere Türk çocuklar evde anne-baba ile düzenli olarak Türkçe konuşmaktadırlar (%80'in üzerinde) fakat küçük ve büyük kardeşlerle

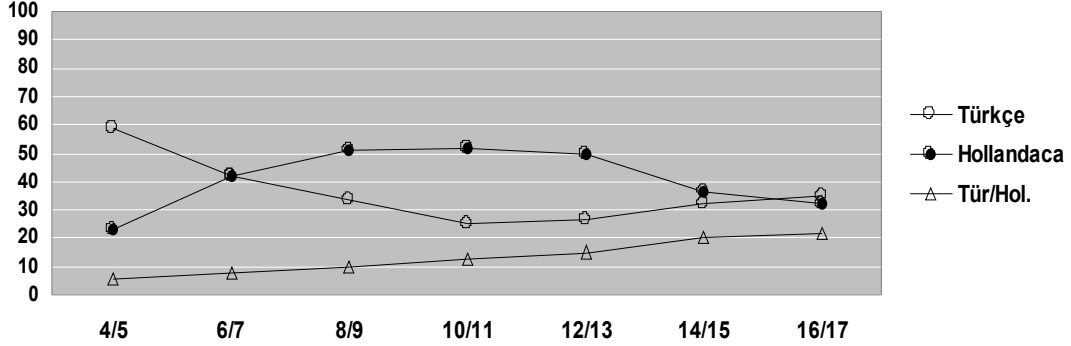
Türkçe kullanım oranı çok daha düşüktür (%49'la %61 arasında). Ancak çocuklar büyüdükçe Türkçe kullanım oranlarının da arttığını görüyoruz. En iyi arkadaşla konuşulan dil oranlarına baktığımızda ise çok ilginç bir durumla karşılaşılıyor. Her şeyden önce Türk gençlerinin kendi aralarında da buldukları ülkenin dili ve Türkçe karışımı bir dille konuştukları toplum dilbilimsel olarak çok iyi araştırılmış ve belgelenmiş bir konudur. Türk çocukları arasında Hollandaca konuşmanın yaygın olmasına rağmen Türk çocuklarının en iyi arkadaşlarıyla çoklukla Türkçe konuştuklarını belirtmeleri bu çocukların kendi aralarında arkadaş olduklarını ve çok az sayıda iyi Hollandalı arkadaşları olduğu varsayımı öne sürülebilir. Bu durum birinci kuşak arasında yaygın olan soyutlanmanın ikinci ve üçüncü kuşaklar arasında da bir şekilde devam ettiğinin bir göstergesi olabilir. Bu durum ağırlıklı olarak Batı Avrupa ülkelerinde hakim olan ayrımcı söylemden kaynaklanıyor olabilir. (Dolayısıyla Almanca veya Hollandaca eksikliğinden dolayı sosyal bütünleşmenin gerçekleşmediği varsayımı da boş çıkmaktadır çünkü ikinci ve üçüncü kuşak çok iyi derecede bu dilleri konuşabilmektedirler).

Figure 3: Türk öğrencilerin dil hakimiyeti

Figure 3'te ortaya çıkan yaş grupları arasındaki dil hakimiyeti dağılımı daha da ilginç bir durum ortaya çıkarmaktadır. Türkçe ve Hollandaca kullanımı hiç umulmadık bir eğri sunmaktadır. Türkçe birçok ailede evde konuşulan dil olduğu için 4/5 yaş grubunda okula başlayan çocuğun Türkçe hakimiyeti olması çok doğaldır. Okulda Hollandaca öğrenmeye başlayan çocuğun zamanla Hollandaca hakimiyetinin artması ve bu hakimiyetin Türkçe'de azalması da çok doğal bir sonuçtur, çünkü çocuk ağırlıklı olarak ikinci dilde eğitim almakta ve sözcük dağarcığı hızlı bir şekilde ikinci dilde genişlemektedir. Ayrıca Türk çocukları çok sınırlı saatlerde Türkçe eğitimi aldıkları için aradaki farkın açılacağı kolaylıkla varsayılabilir. Ancak öğrencilerin Türkçe ve Hollandaca hakimiyetleri incelendiğinde hiç umulmadık bir durum ortaya çıkmaktadır. Türkçe'ye çok hakim olarak okula başlayan Türk çocuklarının Türkçe hakimiyeti 10/11 yaşları civarında en alt düzeye inmekte ancak 14/15 yaşlarından itibaren Türkçe yükselişe geçmekte ve 16/17 yaş civarında Türkçe hakimiyeti Hollandaca hakimiyetinden daha ağır basmaktadır. Hollandaca hakimiyeti Türkçe ile ters bir orantıda gelişmekte ve 4/5 yaş civarında çok düşük düzeyde olan Hollandaca 10/11 yaş civarında en üst düzeye ulaşmaktadır. Ancak bu yaştan sonra Hollandaca hakimiyeti ilginç bir şekilde gerilemeye başlamaktadır. Bu durum ancak daha fazla araştırma ile açıklanabilir. Bu konuda sosyal psikolojik açıdan öne sürülebilecek olan bir varsayım ergenlik çağında kimlik bilinci artan çocukların bu bilinç doğrultusunda Türkçe'ye daha fazla önem vermelerinden kaynaklanabilir, veya genellikle etnik temelli ayrımcılığa bir tepki olarak da yukarıdaki durumun geliştiği öne sürülebilir;

ancak bu konuda toplum dilbilimsel açıdan ciddi bir inceleme yapılmadan yorumda bulunmak doğru olmayabilir.

Figür 4: Türk öğrencilerin dil tercihi

Dil tercihi konusunda da 3'üncü figüre benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Hollandaca 12/13 yaşından daha az tercih edilmeye başlanmakta ve Türkçe 16/17 yaş civarında daha fazla tercih edilir hale gelmektedir. Yukarıda belirtilen nedenler burada da varsayımlar olarak tekrarlanabilir. Araştırmaya katılan öğrenci sayısı çok yüksek rakamlarda olduğu için sonuçların temsil gücü oldukça yüksektir dolayısıyla ortaya çıkan bu durum toplum dilbilimsel açıdan çok ilginçtir.

Hollanda genelindeki araştırma sonuçlarına göre Hollanda evlerinde Hollandacanın yanı sıra toplam 102 başka dil konuşulmaktadır. Bu diller arasında da dil gücü hesaplamaları sonucu en güçlü dil grubunun Türkçe olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bu sonuçlar Türkçe'nin Hollanda'da ikinci ve üçüncü kuşaklar arasında da hakim dil olarak muhafaza edildiğini göstermektedir. Türk grubunun diğer gruplarla kıyaslamasını bu ay içinde piyasaya çıkan *De Andere Talen van Nederland* kitabında okuyabilirsiniz.

Sonuç

Burada sunulan araştırma sonuçlarının Hollanda'daki dil eğitim politikaları doğrultusunda incelenmesinde fayda vardır. Her ne kadar son dönemde Hollanda'da çok olumsuz gelişmeler olsa da Hollanda Batı Avrupa ülkeleri arasında anadili eğitimini en çok destekleyen ülkelerden birisi olarak bilinir. Bu destek alınan sonuçlardan da anlaşılmaktadır. Son zamanlarda hem sosyal demokrat hem de tutucu partiler anadili eğitiminin sosyal bütünlük kaygısıyla okullardan kaldırılmasını istemektedirler. Yakın zamanda Hollanda parlamentosu bu konuda bir karar alacaktır. Toplumsal bütünlük kaygısı Hollanda da anadili eğitiminin önündeki en büyük engel olarak durmaktadır. Ulusal bütünlük vs. kaygılarını anlamak mümkün olabilir ancak başka ülkelerde anadili eğitimi ve insan hakları propagandası yapan Batı Avrupalı ülkelerin göçmen çocuklarına anadili eğitimi hakkını çok görmesi anlaşılabilir gibi değildir. Anadili eğitiminin okullardan kaldırılma nedenlerini toplumsal, dilbilimsel ve eğitimbilimsel açıdan açıklamak hiçbir şekilde mümkün değildir. Eğer Hollanda ilk okullarında Türkçe eğitimi verilmezse, yukarıda sunulan yüksek dil gücü yerini yakın gelecekte daha düşük güce bırakacaktır.